

Dagens frågor

Spelet om Gotland

Den gröna vågen och människornas ökande misstro mot centraliseringspolitiken lämnar uppenbarligen inte socialdemokraterna någon ro. Gotland är en del av landet, som blivit särskilt hårt drabbad. "Spelet om Gotland" lyder rubriken på en pamflett, som nyligen publicerats av de gotländska socialdemokraterna. Dessa försöker lägga hela skulden för Gotlands prekära situation på bondekooperationen och centerpartiet, mellan vilka ett nära personsamband finns. Centern fick i det senaste riksdagsvalet 34,3 procent av de gotländska rösterna; att socialdemokraterna fick 38,4 procent nämns inte.

Socialdemokraterna skjuter framför allt in sig på två bondekooperativa företag. Gotlandslamell AB gick i konkurs förra året. Klinteby konservfabrik, som 1970 övertogs av det MG-ägda företaget Semper, skall enligt beslut nyligen läggas ned. Farmek behöver göra stora investeringar för att bygga ut slakteriet i Visby.

Visst är det riktigt, att varken Gotlandslamell eller Klintebys har skötts bra, och Sempers brådska att lägga ned ett företag, som så nyss övertagits, vittnar inte om omdöme eller skicklighet. Staten har gjort förluster genom Klintebys, men det har också odlarna och ägarna-kooperatörerna. Det hela är dock märkligt. Få delar av landet torde lämpa sig så utmärkt för trädgårdsproduktion som Gotland. En modern konservfabrik borde ha alla förutsättningar att under lämplig ledning kunna lyckas. Både råvaror och arbetskraft finns, men tillräckligt med pengar har aldrig funnits. Ett rejält lokaliseringstöd borde vara på sin plats.

Samtidigt förvånar dock de gotländska socialdemokraternas lovprisande av det privata näringslivet och särskilt då LM Ericsson, som med framgång etablerat en stor filial på ön. Det är knappast tongångar, som brukar höras i andra sammanhang.

Socialdemokraterna på Gotland gör det alltför lätt för sig, då de angriper ett par bonde-

ägda företag, som skötts dåligt. Huvudansvaret för Gotlands svårigheter ligger, som Gotlands arbetarkommun så riktigt påpekar, i Stockholm men inte hos jordbrukets centrala organisationer utan hos den socialdemokratiska regeringen. Gotland, isolerat till följd av sitt geografiska läge, är ett gott exempel på de katastrofala konsekvenserna för ytterområdena av socialdemokraternas centralistiska och näringslivsfientliga politik.

I första hand är det två problem som måste lösas: kommunikationerna och lokaliseringsfrågan. Sedan länge har Linjeflyg använt rutten Stockholm—Visby som mjölkko, och sjötransporterna är både besvärliga och dyra. Tillkomsten av Ö-linjen på 1960-talet betydde en ökad vitalitet. Nya färjelägen tillkom i Klintehamn och Kappelshamn. Gotlandsbolaget tvingades modernisera sin flotta, priserna sänktes och service blev ett begrepp med innehåll. Sedan köpte Gotlandsbolaget Ö-linjen, och allt kunde återgå till det normala.

Även om det inte är möjligt, som man tänkt sig från centerpartistiskt håll, att ha avgiftsfri färjeförbindelse mellan Gotland och fastlandet, borde dock priserna för frakter och enskilda ej vara högre än för motsvarande sträcka på vanlig landsväg. Detta borde vårt rika land ha råd med. Det vore säkert också väl använda pengar, då kommunikationsfrågans lösning är den främsta förutsättningen för att lösa Gotlands problem.

Gotlänningarnas hopp står till en borgerlig regering. För socialdemokraterna tycks Gotland endast vara en bonde, som väl tål att offras i det politiska schackspelet.

Socialistiska lärare

Till vänsterextremisternas metoder hör som bekant att arbeta med specialgrupper för infiltration på områden, som de anser särskilt viktiga. Att vårt förfallna skolväsen utgör en för dem tacksam arbetsmiljö är självklart. Så har vi också sedan 1970 begåvats med SOL — uttytt "Socialistiska lärare". Gruppen hade när den bildades ett hundratal lärare och skol-

personal. Det torde vara flera nu. I centrum finns centrala arbetsgruppen i Stockholm. Till den rapporterar "ämnesgrupper", som sysslar med t ex betygs- och "disciplinfrågor" liksom de lokala organisationerna — typ "SOL—Brännkyrka-gruppen". Man kan förutsätta att organisationen styrs enligt den kommunistiska principen "centraliserad demokrati" — alltså öststaternas styrelseskick.

SOL-programmet är nämligen inte att missa taga sig på. Enligt det anses statsmakten i Sverige förtrycka folket genom klasslagar och polismakt och indoktrinera skoleleverna i en samhällssyn, som aldrig ifrågasätter de kapitalistiska grundvalarna för vår existens och ger en förvrängd bild av historien och samhället.

För att bekämpa detta farliga tillstånd vill SOL motarbeta den borgerliga indoktrineringen genom att försöka driva en "alternativ" undervisning. SOL vill därför ha i gång arbetsgrupper för studier i marxism och andra ämnen, som kräver kunskaper som skolan inte ger. Eftersom SOL vill verka för att bryta skolans teoretisering, vill man bekämpa den uppdelning på läroämnena och övningsämnena som är en följd av kapitalets arbetsfördelning.

På den sista punkten har ju undervisningsministern tillmötesgått dem genom att introducera principen att lärare i övningsämnena som teckning, musik och gymnastik skall vara skyldiga att skaffa sig en — låt vara förkortad utbildning i "teoretiska" ämnen, t ex svenska, engelska, historia. Även om deras intresse och fallenhet här i livet nu gäller konst eller musik skulle de vara tvungna att slå i sig ämnena, som de alls inte vill syssla med — för att få arbeta i sitt yrke.

Detta utslag av valfrihetens samhälle har mycket riktigt väckt raseri hos de blivande övningslärarna. Elever och föräldrar lär inte heller känna sig lyckligare över de nya lärarkrafternas undervisning i ämnen, som de påtvingats att lära ut. Men socialistiska principer är till för att följas. Får Ingvar Carlsson sitta kvar, lär SOL även i fortsättningen ha en fruktbar jordmån att arbeta i.

Bresjnev på toppen

Den konsolidering av makten i Sovjetunionen, som nyligen ägt rum i form av en ommöblering av CK:s politbyrå, har gett partiets generalsekreterare Leonid Bresjnev en obestridd ställning som nr ett. Det skulle vara fel att säga, att den ställningen byggts upp uteslutande av honom själv. Bresjnev är till skillnad mot sina tre föregångare en vanlig människa. Den personkult, som successivt utvecklats kring hans person, är knappast en produkt av egna ansträngningar. Den har sina djupa rötter i både Tsarrysslands tradition och i den 55-åriga kommunistiska diktaturen med allt vad den innebär.

Bresjnevs karriär inom partiet har varit normal. Han har stegvis gått upp inom partiapparaten, vilket också inneburit att han varit politruk under kriget. Vid ungefär 30 års ålder lyckades han, själv utbildad ingenjör på det agrara och metallurgiska området, såsom partifunktionär engagerad i ekonomiska ärenden överleva de stalinistiska utrensningarna.

Bresjnevs väg mot partitoppen är ett verk av Chrustjov. Denne gjorde honom till förste sekreterare i Kazakstan, när Chrustjovs största och märkligaste företag startades — de sibiriska nyodlingarna. Då behövdes hårda tag, och det var två män, som spelade den största rollen — Bresjnev och Sjelepin. Sjelepin som Komsomols ledare svarade för leverans av entusiastiska ungdomar till de ödsliga sibiriska stepperna och Bresjnev skapade grunden för utvecklingen, det kollektiva jordbruket i stor skala.

Till det absoluta toppskiktet steg Bresjnev vid partikrisen, dvs Chrustjovs uppgörelse med Molotov-Malenkov-gruppen 1957. Strax efter ingick han i CK-sekretariatet, vilket betydde att han blev funktionär i den mäktiga Politbyråns verkställande organ. Det dröjde bara en kort tid innan han blev suppleant i Politbyrå och kom in bland den högsta partieliten. Han hade redan då ett säkrat rykte som en av de bästa partitaktikerna. Han blev förste sekreterare i partiets CK sedan Chrustjov elimi-

nerats 1964.

Bresjnev har visat sig vara en bra chef vid sk kollektiv maktutövning på partitoppen. Det har inte hindrat att han i början snarast möjligt sopade bort alla väsentliga spår efter Chrustjovs decentraliseringsreformer, såsom tex den nya partistadgan. Han oskadliggjorde också snabbt sina farligaste konkurrenter inom Politbyrån, såsom Sjelepin, och under de allra senaste månaderna också Podgorny, genom att påtagligt minska deras inflytande inom Politbyrån.

Bresjnev blev generalsekreterare i partiet vid den tid, då sovjetarmén var på väg att bilda ett alltmer självständigt maktcentrum bredvid de två redan existerande — partiapparaten och säkerhetstjänsten (KGB). Med armén identifierar man då hela det vetenskapliga, industriella och militära komplex, som svarar för Sovjets rustningar och enligt gängse uppfattning förbrukar cirka 40 % av nationalinkomsten. Detta komplex utövar allt starkare politiskt inflytande men var t o m 1968 i Politbyrån representerat bara av ett organisatoriskt och tekniskt rustningsgeni, D F Ustinov. Mycket talar för att det var i samband med händelserna i Tjeckoslovakien som Bresjnev lappade ihop motsättningarna mellan partiet och armén genom att företräda arméns intressen.

De senaste två åren har varit de stora påfrestningarnas år för Sovjet på grund av den ekonomiska utvecklingen. Växande behov av investeringar, vilka inte kunnat klaras av egna medel, har tvingat ledningen till "öppning mot väster" i form av nuvarande koexistenspolitik, tätt späckad med fredslöften. Denna politik stöter på en begriplig opposition av ortodox art inom partiapparaten. Det försämrade ekonomiska läget har ställt i fråga möjligheten att hålla Sovjets rustningar uppe. Detta innebure i framtiden ett hot mot statens säkerhet.

Bresjnev har säkert spelat en av de avgörande rollerna i försöken att undanröja alla motsättningar. Politbyrån kan nu jämföras

med en koalitionsregering i en demokratisk stat, skapad för att möta en farlig framtid. Bresjnev har lyckats samla de tre viktigaste faktorerna, armén, KGB och partiapparaten. Arméns allt starkare ställning symboliseras av att marskalk Gretjko tagits in i Politbyrån. En representant för armén har bara förekommit där en gång tidigare i Sovjetunionens historia, då marskalk Sjukov under kort tid var medlem 1957. Men han spelade då en avgörande roll för att Chrustjov skulle få behålla makten.

Politiska nämndemän

Vid en kurs för nämndemän, som Uppsala arbetarekommun anordnade hösten 1972, höll advokaten Hans-Göran Franck en föreläsning om socialdemokratiska och borgerliga värderingar och om dessa finns i våra domstolar. Vilket svaret blev, kan man lätt gissa. En arbetsgrupp under kursen hade senare att behandla ämnet Kan man införa socialdemokratiska värderingar i fråga om påföljdsfrågorna?

Svaret på sistnämnda fråga bör vara att det nog går bra. I varje fall kan man införa politiska värderingar. Ett exempel så gott som något på hur detta går till finns i ett rättsfall för några år sedan och i vad därpå följde. Valrörelsen 1970 föranledde ett åtal mot en person för otillbörligt verkande vid röstning, anstiftan av urkundsförfalskning, osant intygande och anstiftan till osant intygande. Hans förfarande innebar att han grovt missbrukat det förtroende, som en äldre person hyste till honom; han hade kommit i kontakt med denne under valkampanjen. Avsättning yrkades från fyra uppdrag, som han innehade i kommunen och i kyrkofullmäktige och kyrkoråd. Han dömdes till villkorlig dom, men en enhällig nämnd ansåg i motsats till ordföranden att skäl till avsättning från förtroendeuppdragen ej förelåg. Ordförandens mening innebar, att den tilltalade genom brotten visat sig uppenbart icke skickad att inneha sina kommunala uppdrag. Domen överklagades, och hovrät-

ten biföll ändringsyrkandena med samma motivering som tingsrättens ordförande. Fyra veckor senare, då domen vunnit laga kraft och han avsatts från sina uppdrag, valde kommunfullmäktige honom till två nya, båda i taxeringsnämnder.

Den ena korpen hackar inte ut ögonen på den andra, heter det, och därmed kunde också denna sak vara avfärdad. Men det kan också med en välvillig tolkning tänkas, att nämndemännen menade att det kunde räcka med en visserligen villkorlig dom, medan avsättningen från förtroendeuppdrag närmast vore ett skamstraff i en kommun, där alla känner varandra, och att denna åsikt delades av kommunens förtroendemän. Däröfver vet man ingenting, eftersom vad som förekommer under en överläggning i en nämnd ej får föras vidare. Men nämndens reaktion kan ha varit lika den, som ofta tycks förekomma hos lekmännen i nämnder vilka tvingas döma ut enligt deras mening orimliga summor i böter för brott mot skattelagarna. De vet att många begår samma brott men att få blir upptäckta och att bland annat därför de utdömda straffen inte tycks stå i proportion till brotten.

Men med den saken har egentligen nämnden ingenting att göra. Dess ledamöter har avlagt domared, dvs de har lovat att efter bästa förmåga döma efter lagen. Detta är deras skyldighet. De har ingen rättighet att ändra lagen, eller att stifta ny lag. Om lekmännen får för vana att döma efter borgerliga eller socialdemokratiska eller vänsterkommunistiska värderingar — hur nu dessa skall kunna uttryckas i domen — då är vi, som tidigare understrukits i Svensk Tidskrift, på väg mot hitlerismens folkdomstolar. Justitieminister Lennart Geijer har givit 1972 års domarutredning i uppdrag att undersöka möjligheten att införa lekmanamedverkan även i hovrätterna. Detta sker förmodligen för hr Geijers del i någon vag föreställning om att experterna, de kunniga domarna, bör i jämlikhetens namn blandas upp med i lagen mindre kunniga lekmän. Resultatet blir att vi även i högre rätt kommer

att finna domar givna enligt lag och domar givna enligt politiska lekmäns tolkningar.

Går utvecklingen därhän, måste emellertid ytterligare en skyldighet för nämndemännen understrykas. De måste öppet tala om efter vilka principer de dömer och göra detta innan de går att höra politiskt känsliga mål. Parterna i målet måste kunna jäva nämndemän. Vi kommer att få ett system liknande det amerikanska, där varje jurymedlem förhörs av parternas representanter innan de accepteras. Om detta system skall vara något att sträva efter hos oss, får lämnas öppet. Men inför man politiska domare, kommer parterna att göra sitt bästa att försöka få "rätt" domare i sina mål, och vad som därefter blir kvar av domstolarnas anseende kan var och en tänka sig själv.

Desertören

Bland programmakarna i Sveriges Radio, särskilt i TV 1, finns ett antal framstående specialister på historieförfälskning under förklädnad av sk samhällskritik. Måndagen den 14 maj hade de en stor dag. Då gavs i TV 1 en av TV själv i Sverige inspelad film "Desertören". Filmen handlade om den enda avrättning i den amerikanska armén för desertering, som ägt rum sedan 1864, nämligen den 31 januari 1945.

Eftersom filmen gällde ett ämne ur amerikansk historia fanns det anledning emotse den med onda aningar — särskilt som den av producenten uppgavs vara en "rekonstruktion" och påstods bygga på "dokumentärt material". När de termerna används i svensk TV bör man vara på sin vakt. Det betyder i regel att producenten släppt alla hämningar. Vilka förvrängningar av den historiska verkligheten som helst är tillåtna, och den planerade propagandaeffekten är helt avgörande för innehållet i programmet.

Mycket riktigt fick man också bevittna ett infamt angrepp på amerikansk militär och amerikanskt rättssystem. Den olycklige desertörens öde framställdes som en martyrlegend

— ungefär som när i annat sammanhang visdiktaren (och rånördaren) Joe Hill gjordes till radikalt helgon.

Särskilt intressant var den briljanta djuppsykologiska teknik, med vilken man försökte påverka publiken. Man växlade mellan bildsviter ur desertörens civila liv, präglade av varm humanitet, ömhet, mänsklig förståelse och kärlek med bilder från kriget, desertering, åklagarförhöret och avrättningen. Kulmen var kontrasten mellan desertörens glada bröllopsfest i ena ögonblicket och hans dödskamp efter arkebuseringsplutonens salva i den andra. De amerikanska militärpoliserna, som spelade en stor roll i den senare typen av bildsviter hade gjorts till omiskännliga råskinn. För att den poängen skulle gå hem ordentligt interfolierade man mot slutet deras förekomst med hetsyrtanden ur Hitlertal. Avsikten var uppenbarligen att åskådarna skulle suggereras att likställa militärpoliserna i ett demokratiskt lands armé med nazistiska knektar av SS och Gestapo-kategorien. I liknande avsikt lät man en soldatkamrat till desertören under en bil-

transport förnöja kompisarna med en rasistisk anekdot. Sheriffen hemma hos honom hade hittat en neger, som skjutit sig. Vad gjorde sheriffen då? Ja, han satte sex skott till i negern. "Man kan ju aldrig lita på de här djävla nigrerna."

Vad man icke fick se var förhandlingarna inför krigsrätten. Men de bedömdes förmodligen vara olämpliga att passa in i "rekonstruktionen". Det gällde ju att skapa ett känslomässigt engagemang av misstro och ovilja mot allt amerikanskt — och främst naturligtvis mot amerikansk militär och polis. I liknande syfte brukar som bekant extremvänstern angripa svensk militär och svensk polis. Kanske var tanken att filmen skulle ha en ur vänsterfanatikernas synpunkt gynnsam återverkan också på den punkten. Ty att det finns ett system och ett konsekvent fullföljt syfte i den försåtliga propagandan är alldeles klart — det avslöjar dess upphovsmän genom själva raffinemanget i sin teknik. Aningslösa är de inte — däremot tyvärr ofta deras publik.